

AY IŞIĞINDA KADINLAR

YAZAN: EZGİ AKSOY
ÇİZEN: BETÜL YILMAZ

© KARAKARGA YAYINLARI 456

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

AY IŞIĞINDA KADINLAR

Yazan: **Ezgi Aksoy**

Çizen: **Betül Yılmaz**

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Sosyal Medya-Grafik: Mesud Topal-Nursefa Üzüm

1. Baskı: Şubat 2024

ISBN: 978-625-8360-70-7

*İmtiyaz Sahipleri: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No. 43196

Adres: Abdi İpekçi Cad. No. 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel. (0 212) 252 22 42

Faks: (0 212) 252 22 43

karakarga.com info@karakarga.com
[karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari) [karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)
[karakargayayin](https://www.tiktok.com/karakargayayin)

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay. Prom. ve Kâğıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No. 62/B Bağcılar-İstanbul

Sertifika No. 45464 **Tel.** (0) 212 630 64 73

Yözen:
EZGİ
AKSOY

AY IŞIĞINDA KADINLAR

Çizen:
BETÜL
YILMAZ

Önsöz

“Neden hiç kadın şair yok?”

“Neden hiç kadın düşünür yok?”

“Neden hiç kadın ressam yok?”

“Neden hiç büyük kadın sanatçı yok?”

Bu soruları kaç kere duydunuz? Ben sayısını unuttum. Herhangi bir toplantıda ya da okur buluşmasında bana kaç kere soruldu, kaç kere bu ve benzeri sorulara maruz kaldım gerçekten hatırlamıyorum. “Rönesans döneminden bildiğimiz ünlü hiç kadın ressam yok demek ki kadından ressam olmaz” önermesiyle gelen ve sanat vizyonunu bu eksik ve aksak bilgi üstüne kuran bireylere işin aslını anlatmaya nereden başlayabilirdik bilmiyorum. Zira insanlık tarihi patriarka kadar eskidir.

Kadınların eşit eğitimden, eşit itibardan, eşit cinsiyet rollerinden asla nasiplenemediği, aksine cinsiyet rollerinin ülke sınırları gibi büyük bir ihtirasla korunduğu bir gerçeklikte kadınlardan ne boyutta bir devrim bekleniyordu hiç bilmiyorum. Üstelik kadınlar o devrime bir şekilde vücut buldurduklarında da derhal durmaları talep edilmiş, önleri kesilmek için toplum elinden geleni ardına koymamıştır.

Sanat dünyasından bilim dünyasına, politikadan gündelik hayata kadar hayatın herhangi bir alanında bütün engellemelere rağmen başarı sağlayabilmiş kadınlar da oldu elbette. Oldu olmasına ama hak ettikleri tanınmayı bir türlü elde edemediler. İnsanlık külliyatı, eserlerine adı yazılmayan, çalışmaları küçümsenen, erkekler tarafından sahip çıkılan ya da çalınan binlerce kadınla dolu. Kadınlar pek çok ülkede ancak 1900'lerin ortalarında üniversite eğitimi almaya, oy kullanmaya, hatta kendi banka hesaplarına sahip olmaya hak kazandılar. 1800'lerin sonlarına kadar Avrupa da dahil pek çok kıtada kadınlar evcil hayvanlar ya da yazlık mülkler gibi mülkiyeti hayatlarındaki erkeklere ait servetten sayıldılar. Söz sahibi erkekler izin vermediğinde istediğini bile giyemeyen ya da istediği yerde bulunamayan kadınların sanat ya da bilim alanında bir kariyer peşinde koşmaları yüzyıllar boyunca gülünç olmaktan öteye gidemedi. Hiçbir girişimleri ciddiye alınmadı ve en iyi ihtimalle birer “heves” olarak yaftalanmaktan fazlası olamadı. Günümüzde dahi yazarları, ressamı ya da sanatçıları “sanatçılar ve kadın sanatçılar” olarak ayırıyorsak, binlerce yıldır bilinçaltımızdan genetik kodlarımıza kadar tüm varoluşumuza kazanmış bir yanılsa ısrarla tutunuyoruz demektir. Oysa tutduğumuz ve artık kimliğimize dönüşen bu yanlışı bir bırakabilirsek göreceğimiz ki geçmişimiz tüm engellemelere ve sınırlara rağmen filizlenmekten geri durmamış binlerce kadınla dolu. Dönemlerinin tüm kültürel ve entelektüel engellemelerine rağmen uzay boşluğunun zamansız tanıklığında asılı kalmış birer parçacık gibiler. Ay ışığının altında, denizin üstünde yakamozla dans eden ışık taneleri gibi, oradalar ve hiçbir yere gitmiyorlar. Bu seride anlatmaya çalıştığımız onların hikayesidir.

Yazan:
EZGİ
AKSOY

AY IŞIĞINDA KADINLAR

Çizen:
BETÜL
YILMAZ

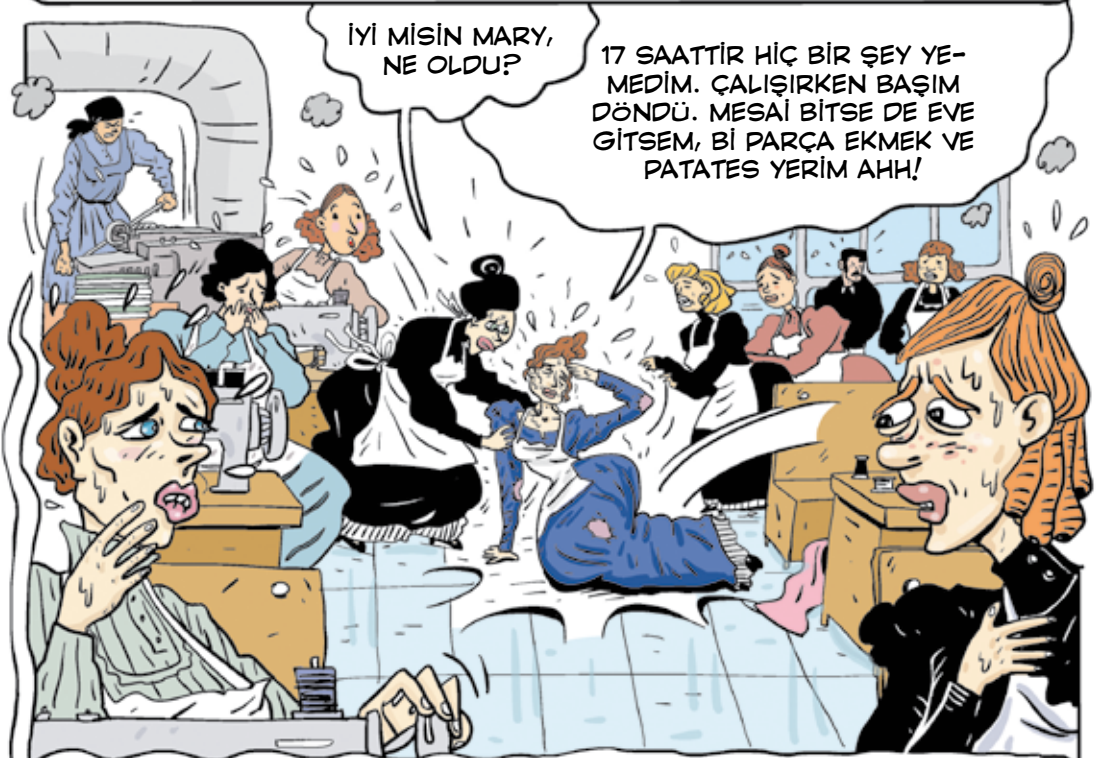
8 MART

1977'de Birleşmiş Milletlerin tanınmasıyla yaygın bir şekilde kutlanmaya başlayan Kadınlar Gününün tarihçesi yüz altmış küsur yıl önceye dayanıyor. Her şey bir yangınla başladı, sonra kadınların kalbinde bir kıvılcıma dönüştü. Çünkü kadınlar emeklerinin karşılığını istiyor, eşit haklar talep ediyorlardı. Hem de aşkla, çiçekle, dansla. Ay ışığının altında. İleriyi görmeden. Umutla... İşte 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününün dünü, bugünü...

Endüstri devrimi 18. Yüzyılın ortalarında İngiltere'de başladı. 19. Yüzyılda oradan Avrupa'ya ve ABD'ye yayıldı. Makine gücüyle harlanan devrim, temelde işçi gücüne dayanıyordu. Ücretler son derece düşük, işçi hayatları hayli önemsizdi. Ama gelecek sanayideydi. Kadınlar da ev hizmetlerinden fabrikalara kaymak zorunda kalmıştı.

İngiltere ve ABD başta olmak üzere, kadınların en çok çalıştığı sektör, tekstil sektörü idi. Çalışma koşulları dayanılacak gibi değildi. Ücretler erkek işçilerden de düşüktü, izin ise neredeyse yok gibiydi. İşçi kadınlar yorgun, bıkkın ve hayli öfkeliydi. Fabrikalar, arı kovanı gibi uğulduyordu.

İYİ MİSİN MARY,
NE OLDU?

17 SAATTİR HİÇ BİR ŞEY YE-
MEDİM. ÇALIŞIRKEN BAŞIM
DÖNDÜ. MESAI BİTSE DE EVE
GİTSEM, Bİ PARÇA EKMEK VE
PATATES YERİM AHH!

BU BÖYLE GİTMEZ! BEN BURADA ÖLÜP GİTMEYECEĞİM!

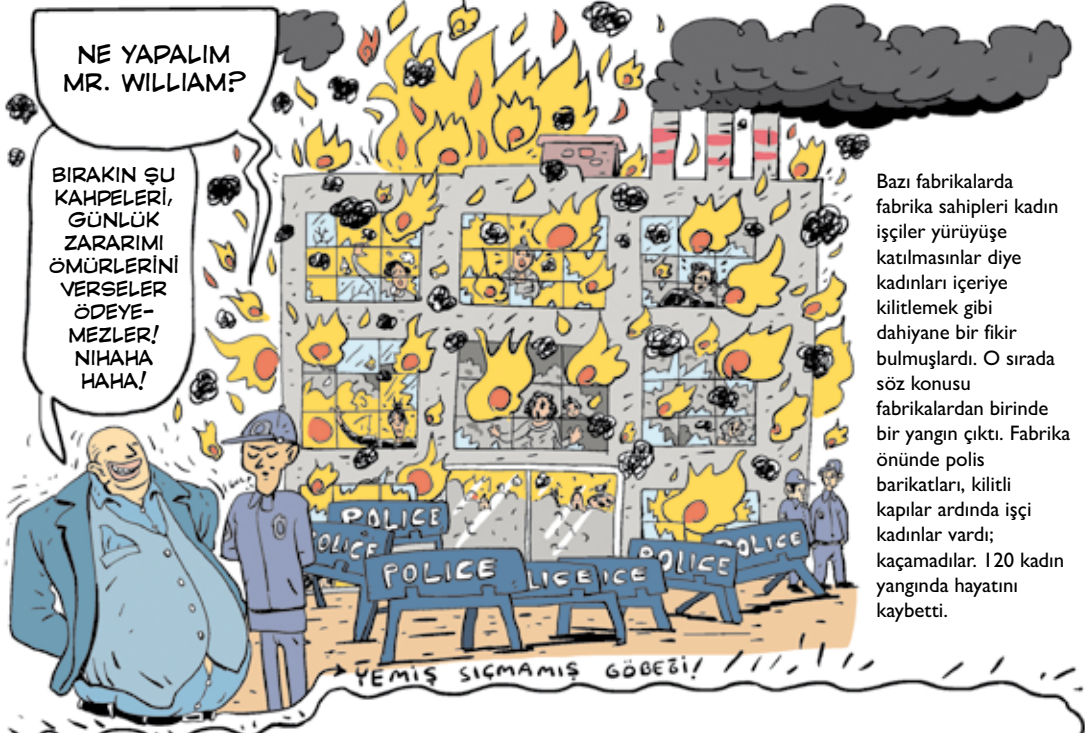
İlk gösteriler 1857'de New York'ta patlak verdi. 40 bin kadın işçi, fabrikalardan çıkıp yürüyüşe geçtiler. Çalışma saatlerinin günde 18 saatten 10 saate indirilmesini talep ediyorlardı.

ŞÖYLE KEŞKE GAZ GİBİ Bİ BİŞEY OLSAYDI
ATSAYDIK ÜSTLERİNE, ÇİL YAVRUSU GİBİ
DAĞILSALARDI! EHI EHI

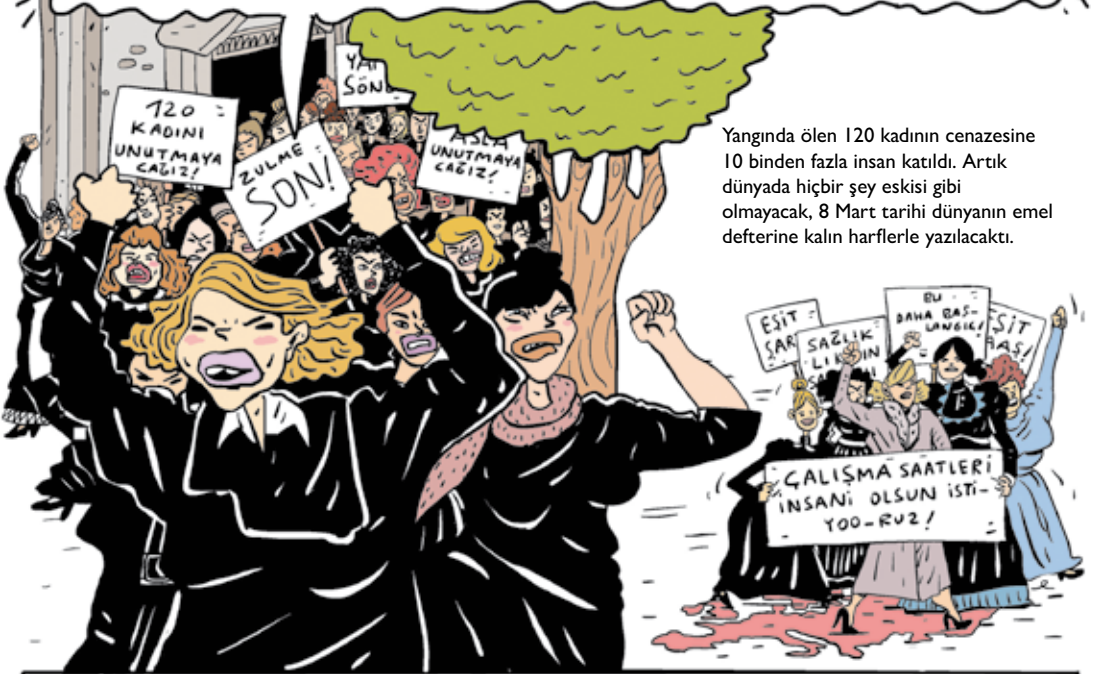

Kadınların yürüyüşü, polis barikadı ile buluşuncaya kadar sürdü. Polis müdahalesi şiddetli olmuştu.

Bazı fabrikalarda fabrika sahipleri kadın işçiler yürüyüşe katılmasını diye kadınları içeriye kilitlemek gibi dahiyane bir fikir bulmuşlardı. O sırada söz konusu fabrikalardan birinde bir yangın çıktı. Fabrika önünde polis barikatları, kilitli kapılar ardında işçi kadınlar vardı; kaçamadılar. 120 kadın yangında hayatını kaybetti.

BU ZULÜM BİTENE KADAR DURMAYACAĞIZ! HAKLARIMIZI ALINCAYA KADAR DURMAYACAĞIZ! YOKSA BU 120 KADIN MEZARINDA RAHAT UYUMAYACAK!

Yangında ölen 120 kadının cenazesine 10 binden fazla insan katıldı. Artık dünyada hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, 8 Mart tarihi dünyanın emel defterine kalın harflerle yazılacaktı.

28 Şubat 1909'da Amerikan Sosyalist Partisinin desteğiyle New York'ta bir yürüyüş düzenlendi. Kadınlar hala daha kısa çalışma saatleri ve daha sağlıklı çalışma koşulları talep ediyorlardı. Bu yürüyüş, 1910'dan sonra Avrupa'da yüz binlerce kadının katılımı ve sosyalist partilerin desteği ile milyonlarca kadının hak aradığı bir dizi yürüyüşü tetikledi.

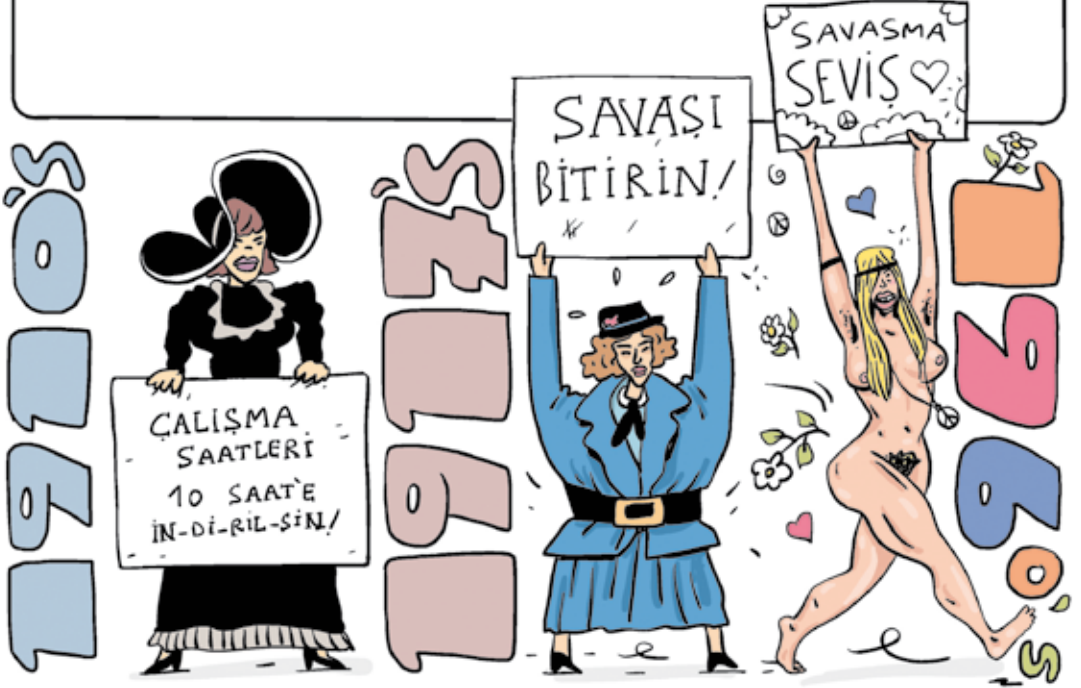
Ekim Devrimi sırasında Saint Petersburg'da (o zamanki adıyla Petrograd'da) tekstil işçisi kadınlar, 8 Mart 1917'de I. Dünya Savaşı'nın ve çarlık düzeninin bitmesi için bir dizi gösteri düzenlediler. Dönemin ünlü Bolşevik sloganıyla "Barış ve Ekmek" istiyorlar, iki milyon Rus askerinin ölümünü protesto ediyorlardı. Bu gösteri, Bolşevik isyanının en belirleyici gösterilerinden oldu.

1922'de Lenin bu mücadeleyi onurlandırmak adına 8 Mart'ı Kadınlar Günü ilan etti. Böylece Sovyet Rusya, 8 Mart'ı Kadınlar Günü ilan eden ve ulusal bir gün olarak kutlayan ilk ülke oluyordu.

1914'te patlak veren, 1918'de nihayetlendiğinde tüm gelişmiş ülkelerin çehresini geri dönülmez şekilde değiştiren I. Dünya Savaşı, kadın hareketleri ve 8 Mart için de çok önemliydi. Erkekler savaşa gittiğinden, fabrikalar yaygın olarak kadınlara kalmış, krallıklar demokrasilere evrilmiş ve sosyal sınıflar arasındaki kati sınırlar yumuşamıştı. Çalışan kadınların oranı yüzde 23'ten yüzde 47'ye yükseldi.

Kadınların çalışma hayatında daha çok yer almaya başladığı 1910'lardan sonra 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününün içeriği de hızla değişti. Kadınlar direne direne kazandıkça, bir hak talebinden bir başka hak talebine geçtiler. 1975'te BM resmi olarak Kadınlar Gününü kutladığında kadınlar çoktan seçme-seçilme hakkı elde etmiş, çalışma saatleri önce 10 saate sonra da 8 saate inmişti.

KIZLAR BİLİYÖ MUSUNUZ, 8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ, TEKSTİL İŞÇİSİ KADINLARIN İSYANINA DAYANIYORMUŞ!

Günümüzde 8 Mart, dünyanın tamamında rengarenk görüntülerle kutlanan bir bayram adeta. Tekstil işçilerinin önderliğinde başlayan bu hareket, ikinci dalga feminizmle şahlandı, 60'larda cinsel devrimi tetikledi, 70'lerde savaş karşıtı hareketi dönüştürdü, 80'lerde şehirli kadının bireyselliğini vurguladı. Tekstil işçilerinin tezgahında başlayan bu devrim, günümüzde "hızlı moda" akımıyla birer tüketiciye dönüşen genç kadınlara da köklerini hatırlatıyor.

AYSEL GÜREL

Şimdilerde uzak tozlu bir anı gibi bahsettiğimiz Eski Türkiye'nin özgün insanları, nevi şahsına münhasır şahsiyetleri vardı. "Deli Aysel" gibi.

Bugün olsa vurun kahpeye sendromuyla taşlanacak kadını Aysel. Ağzımıza pelesenk olan yüzlerce şarkının şiir gibi sözlerini yazdı. 99 yıllık cumhuriyetin 40 yılına şarkılarıyla damgasını vurdu. Şarkı sözlerinin henüz anlam ihtiva ettiği bir zaman diliminin inatçı ve muzaffer bir neferiydi. Özel hayatı, aşkları, cüretkarlığı ve bilge kalbiyle taşı bile eritebilecek tehlikeli bir kadındı. Her şeyin bir bedeli vardı. Cüretkarlığının da. Bir gün geldi, bu bedeli ödedi de Aysel. Bu cesur kadın, bu dişi çınar, bir şubat günü doğdu, bir şubat günü aramızdan ayrıldı. Bugün biz bizsek, bizi biz yapanlardan biriydi Aysel. Seni çok sevdik. Çok özledik deli kadın...

Aysel Gürel, 7 Şubat 1929'da Denizli, Sarayköy'de doğdu. Babası hakim, annesi ebeydi. Klasik müzikle büyüdü.

15 yaşındayken Trabzon Halk Evinde bir tiyatro oyununda oynadı. Bu Aysel'in sanat dünyasına ilk adım atışıydı. Ama onun gönlünde yazmak vardı.

1947
İSTANBUL

SENI
DEĞİŞTİ-
RECEĞİM
İSTANBUL!

1947'de üniversite okumak için İstanbul'a taşındı. Dayısının yanında kalacaktı. Ama bu büyülü şehrin onun hayatını değiştireceğini, kendisinin de bu büyülü şehri değiştireceğini henüz bilmiyordu.

DEMEK HAYAT
YOLUM BU KAPININ
ARKASINDA!
HADI BAKALIM
AYSEL!

Ailesi hukuk okumasını istiyordu, ancak Aysel'in gönüllü edebiyattaydı. İstanbul

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümüne kaydoldu. Hocaları arasında Yahya Kemal ve Halide Edip gibi değerli isimler vardı.

Fakülte bitince edebiyat öğretmeni olarak Diyarbakır'a atandı, ancak maaşının 80 lira olduğunu öğrenen Aysel, gitmekten vazgeçti.

ŞAKA MI BU?! BU MAAŞLA
GEÇİNİLİR Mİ? GİTMİYORUM
Bİ YERE!

SİZE GÖRE BİR KADIN EVLENMEZ İSE OROSPU OLUR HA!
GÖRÜRSÜNÜZ SİZ!

Aysel, o sıralar Trabzon'da olan ailesinin kendisi yüzünden zor durumda kaldığını öğrendi. Aysel tiyatro yaptığı ve öğretmenliği reddettiği için "kötü yola düştüğü" söylentileri yayılmıştı. Aysel'in aklına ilk çare olarak evlenmek gelmişti.